

Monitoring

In 1992 verscheen de Atlas van de Nederlandse Zoogdieren en in 1994 zal de Atlas van de Zomerverspreiding van Vleermuizen verschijnen. Hiermee is een periode van verspreidingsonderzoek in Nederland afgesloten. Een logisch vervolg hierop is het volgen van de aantalsontwikkelingen (monitoring). Door de verborgen leefwijze van veel soorten en het beperkte aantal zoogdierliefhebbers is dat geen eenvoudige opgave. Toch willen we proberen een meetnet op te zetten. Er bestaat namelijk grote behoefte aan monitoringgegevens, zowel bij zoogdierbeschermende organisaties als bij de overheid. Door het volgen van de aantalsontwikkelingen in een meetnet kan een indruk worden verkregen van het wel en wee van de verschillende soorten, zowel op landelijk als op regionaal niveau. Aan de hand hiervan kunnen diverse organisaties en overheden besluiten of er maatregelen moeten worden genomen om deze ontwikkelingen te beïnvloeden.

Per 1 november 1993 is daarom een onderzoek gestart naar de mogelijkheden voor het monitoren van zoogdieren. Dit onderzoek vindt plaats in een samenwerkingsverband van de VZZ, de Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN/svo) en het Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek en wordt gefinancierd door het Centraal Bureau voor de Statistiek en in de toekomst ook door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Het is de bedoeling om van een flink aantal soorten jaarlijks schattingen van de aantalsontwikkelingen te maken. De schattingen worden gemaakt op basis van steekproeven. Deze steekproeven kunnen op verschillende manieren genomen worden. Denk daarbij aan het tellen van bepaalde zoogdieren langs telroutes of in een bepaald gebied, het tellen van

KORTAF

Dwergvleermuizen lenen zich door hun gedrag waarschijnlijk goed voor monitoring. Foto Dick Klees

Oproep!

kolonies vleermuizen, het vangen van muizen, het tellen van verkeersslachtoffers, het uitpluizen van braakballen, het tellen van nesten, molshopen of langsvliegende vleermuizen, het werken met 'haarvallen' of 'sporenvallen', het zoeken van sporen in de sneeuw, etc. Mochten er lezers zijn die hierover een fantastisch (nieuw of juist oud en vergeten) idee hebben, waarvan ze vermoeden dat daaraan nog niet is gedacht, zouden zij dan contact met mij willen opnemen?

Daarnaast ben ik op zoek naar zogenaamde 'meetreeksen'. Hierbij gaat het om tellingen die enkele jaren achtereen op dezelfde wijze en met

dezelfde inspanning zijn uitgevoerd. Dat zouden bijvoorbeeld braakbalanalyses van één vindplaats kunnen zijn of waarnemingen van wezels, hermelijnen of bunzingen die men tijdens dagelijkse of wekelijkse wandelingen met de hond, of tijdens de fietstocht tussen huis en werk heeft genoteerd. Zo zijn er nog vele voorbeelden te verzinnen. Dergelijke meetreeksen kunnen van belang zijn om in te schatten hoeveel inspanning er gemoeid is met het krijgen van voldoende gegevens. Ook kunnen zij wellicht al een eerste indruk geven van de aantalsontwikkelingen in sommige gebieden. Mocht u over zulke gegevens beschikken, neem dan alstublieft contact met mij op. Ook een ieder die aan het uittesten van bepaalde methoden wat extra veldwerk wil besteden, wordt hierbij uitdrukkelijk verzocht om zich aan mij bekend te maken.

Rombout de Wijs, Pimpernelstraat 6, 1314 JL Almere, 036-5346338 of 030-544642 (alleen dinsdags)

Opening Aqualutra

Na het uitsterven van de otter in 1988 in Nederland bleven geruchten over waarnemingen van otters de ronde doen (zie bijvoorbeeld Limburgs Dagblad 16/2/1994). Sinds kort blijft het niet bij geruchten maar kan men otters in levende lijve zien. Op 1 april (geen grap) opende het Otterpark Aqualutra haar poorten voor het publiek. Het park bestaat uit twee delen. Een toeristisch-recreatief deel en een fokgedeelte. Het fokgedeelte is niet voor publiek toegankelijk. Hier worden otters (afkomstig uit Tsjechië) gefokt om later uitgezet te worden in Nederland. In het toeristisch-recreatieve deel staat de verbetering van het zoetwatermilieu centraal. Veel aandacht wordt daarom besteed aan het zichtbaar maken van de situatie zoals die zou kunnen zijn als het zoetwatermilieu in Nederland weer natuurlijk en schoon is.

Het park vormt een aaneenschakeling van verschillende zoetwaterlandschapjes, waar niet alleen otters te zien zijn, maar ook andere in en langs het water levende dieren, zoals

Zo ziet een otter zijn omgeving.

Foto Martin Aukes

bevers, nertsens, ooievaars enz. In het centrale gebouw bevindt zich een expositieruimte waar uitleg gegeven wordt over het zoetwatermilieu en de verbetering daarvan. Het adres van Aqualutra is De Groene Ster 2, 8926 XE Leeuwarden, telefoon 05118-31214 (NL).

Dennis Wansink

Oproer!

Oproep Braakballen

De VZZ is begonnen met een onderzoek naar kleine zoogdieren in moerasgebieden in Friesland. De kern van het project wordt gevormd door een onderzoek met vallen in de natte biotopen van de provincie. In de komende zomer wordt hiervoor iemand tijdelijk aangesteld. Ook de Veldwerkgroep van de VZZ draagt zijn steentje bij, door in de

Vooral braakballen van de ransuil, uit de moerasgebieden van Friesland, zijn welkom.

Foto Pieter Elbers

nazomer een vangweekend te organiseren in Friesland. Daarnaast is een inzameling gestart van braakballen uit de gehele provincie. Men kan braakballen opsturen (geen postzegel nodig) naar: **Onderzoek VZZ, p/a Fries Natuurmuseum, Antwoordnummer 6907, 8900 WC Leeuwarden.** Ook als u gegevens van uitgeplozen braakbalpartijen heeft, of over andere nog niet gepubliceerde verspreidingsgegevens van kleine zoogdieren in Friesland beschikt, wordt inzending daarvan erg op prijs gesteld. Tenslotte zoeken we ervaren 'pluizers'; met een briefje aan **Jaap Mulder, De Holle Bilt 17, 3732 HM De Bilt** meldt U zich aan.

Kleine watersnood

December 1993 zal de geschiedenis ingaan als de maand van de kleine watersnoodramp in Nederland. De kranten stonden bol van het nieuws over de schade die vooral in de Maasvallei werd geleden. Een nieuw fenomeen in de berichtgeving was de aandacht die besteed werd aan zoogdieren. In alle dagbladen verschenen verslagen van ondergelopen mollengangen, in bomen vluchtende muizen en (muskus)ratten, in kelders verdrinken vleermuizen en verdrinken reeën in de Biesbos.

Verdronken mol.

Foto Dennis Wansink

Vermoedelijk hebben veel dieren het loodje gelegd, maar soms was de berichtgeving wel erg overdreven. De Telegraaf (12/1/94) meldde dat circa dertig dassen zouden zijn verdrongen toen de in de uiterwaarden gelegen burchten onder water liepen. Navraag bij de Vereniging Das & Boom en het Limburgse consulentenschap van de Directie Natuur, Bos,

Landschap en Fauna leerde dat hierover geen duidelijkheid bestaat. Niemand heeft dode dassen gevonden. De meeste dassen hadden de burchten al verlaten voordat ze onder water kwamen.

Speciaal voor deze situaties zijn in de uiterwaarden kunstburchten aangelegd in hoge terpen. De top van de terpen ligt iets hoger dan de hoogste waterstand van de afgelopen honderd jaar. Helaas voor de dassen en veel andere dieren rees het water dit jaar ver boven deze hoogste stand en

moesten de dassen elders een veilig heenkomen zoeken. Een aantal dassen vond die in de taluds van snel- en spoorwegen en in dijken.

Hoewel de berichtgeving in de dagbladen anders doet vermoeden is de overstroming van de uiterwaarden en de dassenburchten geen nieuw fenomeen. Ieder jaar verdrinkt er wel een das die verrast wordt door het wassende water. Hoeveel er dit jaar werkelijk zijn omgekomen wordt dit voorjaar misschien duidelijk als de Vereniging Das & Boom de bewoning van de burchten gaat controleren.

Dennis Wansink

Nieuw adres Eekhoornopvang
Postbus 264
3454 ZM De Meern
telefoon: 03406-67372 (NL)

Boommarters inventariseren

Op 26 maart is in Maastricht het startschot gegeven voor een onderzoek naar het voorkomen van de boommarter in Nederland, door de Werkgroep Boommarter Nederland van de VZZ. Het onderzoek, dat in samenwerking met het Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek wordt verricht, zal zich toespitsen op de inventarisatie van (krab)sporen en nestbomen.

Om het onderzoek succesvol te laten verlopen is de werkgroep op zoek naar vrijwilligers die het veld intrekken op zoek naar boommartersporen. Mensen die hieraan mee willen werken kunnen zich opgeven bij een van de landelijke coördinatoren: Ad van Roosendaal, telefoon 05712-75185 (NL), of Peter Bloemhard, 08367-64591 (NL). Ook als u een waarneming te melden heeft of een dode boommarter gevonden heeft kunt u bij hen terecht.

In het weekend van 27, 28 en 29 mei wordt bovendien

een grootscheepse inventarisatie van de Drentsfriese Wouden georganiseerd (zie Agenda). Tijdens dit weekend wordt uitleg gegeven over de verschillende sporen die boommarters achterlaten. U kunt zich hiervoor opgeven bij Peter van der Leer, 08367-81061 (NL).

*Peter Bloemhard en
Ad van Roosendaal*

Dassen (en vossen) beter beschermd?

In de Nederlandse politiek rukt het convenant op. Helaas blijkt het niet altijd een effectief middel om het doel te bereiken. Nu is er ook een convenant in de natuurbescherming. De Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging en Das & Boom sloten zo'n overeenkomst, waarin is vastgelegd dat de Wildbeheereenheden (zoals de vaak papieren samenwerkingsverbanden tussen jagers heten) zich zullen gaan inzetten om de das te beschermen. De jacht op vossen op en in de buurt van dassenburchten zal niet meer gebeuren met teckel en schop, maar uitsluitend door 'aanzitten'; ook zal niet met fretten op konijnen worden gejaagd. Van 1 februari tot 30 juni zal in het geheel niet op vossen gejaagd worden op en bij de burchten.

Dat zijn mooie zaken, waarvan te hopen valt dat men zich eraan zal houden. In de praktijk zal dat wel tegenvallen, omdat individuele jagers nogal fel zijn op de vos. Als er sneeuw ligt en een vossespoor verdwijnt in een burcht die ook door dassen gebruikt wordt, dan zal menig jager zich vast niet laten weerhouden door het convenant. Das & Boom stelt terecht als voorwaarde dat minstens 95 procent van de wildbeheereenheden die dassen in hun gebied hebben, moet meewerken; over een jaar wordt bekeken of het zinvol is het convenant voort te zetten.

Dat een natuurbeschermingsvereniging als Das & Boom de jagers inschakelt om haar doel te bereiken, juicht niet iedereen toe. Onder het motto: *'We hebben ze nodig voor de dassenbescherming, die ethische kwestie komt later wel'* denkt Das & Boom wel vaker zaken met de jagers te kunnen doen. In ruil daarvoor maakt de jagerslobby bij haar propaganda dankbaar gebruik van de steun van Das & Boom. Dit convenant bevat de afspraak dat de jagers meedoen bij het inventariseren van de dassenburchten, en zelfs de hun ontbrekende informatie over de lokatie van dassenburchten krijgen toegespeeld. Is dat niet de kat op het spek binden?

Reinier Akkermans

Publicaties

Jaarlijks verschijnt er in Lutra een lijst van publicaties over recente zoogdieren van Nederland. Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan de lijst van 1992. Het blijkt steeds weer moeilijk om publicaties in minder wijd verspreide tijdschriften op te sporen, en om rapporten, jaarboeken, doctoraalscripties en dergelijke te vinden. Graag wil ik dan ook ieder die iets over recente zoogdieren publiceerde aansporen mij elk jaar een overzichtje te sturen van haar/zijn publicaties, uiteraard voorzover zij of hij dat niet al doet. Liever nog ontvang ik een fotokopie van de betreffende artikelen. Ook opmerkingen en aanvullingen op reeds verschenen lijsten zijn welkom.

*B. Hoekstra, Bornsestraat 118,
7601 GK Almelo*